

Latvijas Zinātņu akadēmija

FRIČA BRĪVZEMNIEKA VĀRDBALVA 2025

DR. PHILOL. SANDIS LAIME

LZA Friča Brīvzemnieka vārdbalva folkloristikā 2025. gadā piešķirta LZA korespondētājloceklim, Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūta vadošajam pētniekam Dr.philol. **Sandim Laimem** par 2024. gadā publicētā bilingvālā “Latviešu teiku tipu un motīvu rādītāja” pirmo sējumu “Raganas”.

Pētījuma pirmsākumi saistāmi ar Sanda Laimes 2011. gadā LU Humanitāro zinātņu fakultātē aizstāvēto promocijas darbu “Raganu tradīcija ziemeļaustrumu Latvijā” (vad. Dr.habil.philol. Janīna Kursīte), kurā starpdisciplinārā skatījumā, izmantojot folkloristikas, valodniecības un arheoloģijas datus, aktualizēts jautājums par latviešu raganu priekšstatu vēsturisko tipoloģiju, analizējot senāko – nakts raganu –priekšstatu slāni.

Uz disertācijas pamata vēlāk tapa monogrāfija “Raganu priekšstati Latvijā: Nakts raganas” (Laimē, 2013). Šīs tēmas izpēte tika izvērsta Laimes pēcdoktorantūras projektā (2013–2017), iekļaujot tajā arī piena raganu un dēmonisko raganu tradīcijas. Gan doktorantūras, gan pēcdoktorantūras laikā (2013; 2014; 2019) paralēli latviešu avotu izpētei Sandis Laime veica lauka pētījumus par mūsdienu raganu medībām Asamas štatā Indijā. Pēcdoktorantūras projektā tika sagatavots ar raganām saistīto latviešu teiku tipu un motīvu rādītājs, tādējādi ievadot sistematizētu pārskatu par latviešu raganu folkloru starptautiskajā zinātniskajā apriņķī. Rādītāja ievadā sniegts konspektīvs latviešu raganu priekšstatu vēsturiskās attīstības posmu raksturojums. Starpdisciplinārajā Eiropas raganpētniecības laukā Latvija līdz šim bija viens no retajiem baltajiem plankumiem, par kuru nebija pieejami kvalitatīvi pētnieciskie dati, tādējādi latviski un angļiski publicētais rādītājs vismaz daļēji šo situāciju labo.

Sanda Laimes pētniecisko interešu lokā iekļaujas latviešu tautas ticība, senās svētvietas (monogrāfija “Svētā pazeme: Latviešu alu folklorā”, 2009), vēlo viduslaiku un agro jauno laiku zīmes Latvijas smilšakmens klintīs un alās (monogrāfija “Svētupes Lībiešu Upurala”, 2016, līdzautors Dr.hist., Dr.habil.art. Juris Urtāns), Sibīrijas latvieši un latgalieši (līdzorganizējis lauka pētījumus 2004; 2005; 2006; 2007; 2008; 2015), pēdējos gados – folkloras avotu digitalizēšana un latgaliešu folkloras vākumi Latviešu folkloras krātuvē.

Kopš 2021. gada Sandis Laime ir Latviešu folkloras krātuves digitālā arhīva garamantas.lv vadītājs. 2024. gadā pēc Rīgā sekmīgi noorganizētā Starptautiskās tautas naratīvu izpētes biedrības (ISFNR) 19. kongresa ievēlēts par šīs organizācijas Eiropas viceprezidentu.

Fricis Brīvzemnieks (1846–1907) – dzejnieks, tulkotājs, folklorists un folkloras pētnieks. Nozīmīgu ieguldījumu devis latviešu folkloristikā – latviešu folkloras vākšanā un publicēšanā. Viņš nodibināja zinātnisku latviešu folkloras vākšanu un materiālu apkopošanu. Viņa sastādījumā jau 19. gadsimta 70. un 80. gados iznāca latviešu tautasdziesmu krājums, latviešu tautas parunu, mīklu un buramvārdu krājums, kā arī latviešu teiku un pasaku krājums. Tulkojis no krievu un vācu valodas. Balvu Latvijas Zinātņu akadēmija piešķir par sasniegumiem folkloristikā, Latvijas etnogrāfijā un antropoloģijā.